

Компаративні освітні розвідки

УДК 374.7:001.891

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17653774>

Феномен неформальної освіти дорослих у наукових розвідках українських та зарубіжних учених

Хоружа Людмила Леонідівна

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук Київського столичного

університету імені Бориса Грінченка,
бул. І. Шамо 18/2, 02154, Київ, Україна.

<https://orcid.org/0000-0003-4405-4847>

Федчишина Анастасія Олександрівна

аспірантка кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Факультету педагогічної освіти,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
бул. І. Шамо, 18/2, 02154, Київ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0009-8158-5170>

Прийнято: 04.11.2025 | Опубліковано: 19.11.2025

***Анотація:** У статті представлено результати вивчення феномену неформальної освіти дорослих як сучасного тренду навчання людини впродовж життя. **Метою** статті є дослідження та узагальнення підходів українських та іноземних науковців до трактування поняття «неформальна освіта дорослих». У статті використано сукупність теоретичних **методів** дослідження: аналіз, узагальнення, порівняння та систематизація. Активне вивчення проблематики*

у національному та зарубіжному науковому дискурсах довело, що неформальна освіта в контексті адаптації освітніх систем до реалій XXI століття, стає головною соціальною та політичною програмою розбудови суспільства. **Результати** дослідження засвідчують, що у науковому доробку розглянуті характерологічні ознаки неформальної освіти дорослих, сутність самого феномену у розвідках українських та зарубіжних учених. Українські науковці обґрунтовують, що неформальна освіта дорослих є освітнім трендом, а її актуальність і суспільна значущість постійно зростає. Зазначено, що особливої ваги це питання набуло в умовах воєнного стану, коли зростає потреба адаптації дорослого населення до нових соціально-економічних умов. Як результат, спостерігається орієнтація змісту курсів неформальної освіти, їх напрямів та форм на задоволення потреб ринку праці відповідного регіону країни. Зарубіжні науковці трактують неформальну освіту дорослих як невід'ємну складову неперервної освіти дорослих, інституціолізовану та сплановану освіту, основними характеристиками якої є її альтернативний або доповнюваний характер, що сприяє забезпеченню права на доступ до освіти будь-яких категорій дорослого населення. Узагальнення наукових підходів українських та зарубіжних дослідників до ролі та сутності неформальної освіти в суспільстві, уможливили розглянути різні трактування поняття «неформальна освіта дорослих» в українській та зарубіжній науковій літературі, порівняти їх. Зроблено **висновок**, що неформальна освіта дорослих сприяє самовираженню, самоактуалізації та саморозвитку особистості. Ці процеси впливають на формування громадянського суспільства в цілому, а також оновлення ринку праці відповідно до його потреб.

Ключові слова: неформальна освіта, формальна освіта, інформальна освіта, освіта дорослих, характерологічні ознаки неформальної освіти, феномен, громадянське суспільство, ринок праці.

The phenomenon of non-formal adult education in scientific research of Ukrainian and foreign scientists

Liudmyla Khoruzha

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Educology and Psychological-Pedagogical Sciences,
Faculty of Pedagogical Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Shamo Blvd. 18/2, 02154, Kyiv, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0003-4405-4847>

Fedchyshyna Anastasiia

Postgraduate Student of the Department of Educology and Psychological-
Pedagogical Sciences,
Faculty of Pedagogical Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Shamo Blvd. 18/2, 02154, Kyiv, Ukraine.

<https://orcid.org/0009-0009-8158-5170>

Abstract: *The article presents the results of studying the phenomenon of non-formal adult education as a modern trend of lifelong learning. The objective of the article is to study and summarize the approaches of Ukrainian and foreign scientists to the interpretation of non-formal adult education. The article includes a set of theoretical research methods: analysis, generalization, comparison and systematization. Active study of the issue in national and foreign scientific discourse has proven that non-formal education in the context of adapting educational systems to the realities of the 21st century is becoming the main social and political program for building society. The results of the study show that the scientific work considers*

*the characterological features of non-formal adult education, the essence of the phenomenon itself in the research of Ukrainian and foreign scientists. Ukrainian scientists substantiate that non-formal adult education is an educational trend, and its relevance and social significance are constantly growing. It is noted that this issue has acquired particular importance in the conditions of martial law, when the need for the adult population to adapt to new socio-economic conditions is increasing. As a result, there is an orientation of the content of non-formal education courses, their directions and forms to meet the needs of the labor market of the certain region of the country. Foreign scientists interpret non-formal adult education as an integral part of continuous adult education, institutionalized and planned education, the main characteristics of which are its alternative or supplementary nature, which contributes to ensuring the right to access to education of any categories of the adult population. The generalization of scientific approaches of Ukrainian and foreign researchers to the role and essence of non-formal education in society made it possible to consider and to compare different definitions of the concept of non-formal adult education in Ukrainian and foreign scientific literature. **The conclusion** is made that non-formal adult education contributes to self-expression, self-actualization and self-development of the individual. These processes affect the formation of civil society, as well as the renewal of the labor market in accordance with its needs.*

Keywords: *non-formal education, formal education, informal education, adult education, characterological features of non-formal education, phenomenon, civil society, labor market.*

Постановка проблеми. Актуальність неформальної освіти в Україні, зокрема в умовах воєнного стану, зумовлена такими ключовими факторами як потреба у адаптації до соціально-економічних змін в умовах невизначеності, можливість професійного та особистісного розвитку, сприяння навчанню

впродовж життя, необхідність подолання освітніх розривів, потреба у психологічній підтримці та допомозі тощо.

У зв'язку з підвищенням актуальності неформальної освіти дорослих в Україні та світі вважаємо за необхідне ґрунтовно вивчити терміносистему даного феномену, що включатиме трактування поняття «неформальна освіта дорослих» в розвідках українських та зарубіжних вчених, а також взаємозв'язок формальної, неформальної та інформальної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські науковці мають значні напрацювання з проблематики неформальної освіти. Аніщенко О., Лук'янова Л., Прийма С. розглядають неформальну освіту дорослих як освітній тренд двадцять першого століття, підкреслюють її значущість у формуванні громадянського суспільства, задоволенні культурно-освітніх потреб громадян, сприянні саморозвитку та самореалізації особистості [1]. Неформальна освіта дорослих в Україні є перспективною, адже відповідає різноманітним потребам та сприяє розвитку у різних сферах суспільства (Романишин Ю., Бохонько Є., Мостович А. [2]); має великі можливості розвитку в українській освітній системі (Богів Е., Когуч М. [3]); набуває важливого значення в контексті забезпечення сталого й збалансованого розвитку суспільства (Бойчук Ю., Казачінер О. [4]). Неформальну освіту науковці розглядають як процес додаткового цілеспрямованого діалогічного навчання, виховання й розвитку молоді, організованого поза межами змісту, форм і методів освітніх установ та державних інституцій (Павлик Н. [5]).

Зарубіжні науковці Маджар Н., Коен-Малаєв М. (Madjar N., Cohen-Malayev M.) зазначають, що неформальне навчання асоціюється з більш широким діапазоном навчальних дій, ніж формальне навчання, тобто, як правило, менше зосереджується на когнітивних функціях мозку [6] і, на думку Млинарчук-Соколовської А. (Młynarczuk-Sokołowska A.), більше на

інтелектуальних, емоційних, соціальних і поведінкових проблемах [7]. Соуто-Отеро М. (Souto-Otero M.) зазначає, що це пов'язано з тим, що неформальне навчання в основному спрямоване на отримання практичних знань, навичок або компетенцій у конкретному контексті, і тому рідше зосереджується на теоретичних аспектах [8]. Беджер Дж. (Badger J.) вважає, що неформальне навчання розвиває емоційну, когнітивну та соціальну сфери [9], а Ляанеметс У., Каламеес-Руубель К., Кіілу К., Сепп А. (Läanemets U., Kalamees-Ruubel K., Kiilu K., Sepp A.) акцентують на сприянні неформального навчання розвитку комунікативних та лідерських навичок, тайм-менеджменту, міжкультурній компетенції тощо [10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відтак, у розвідках українських та зарубіжних учених визначено різні підходи до трактування неформальної освіти дорослих, проаналізовано стан, основні тенденції та перспективи її розвитку. Науковці обґрунтовують, що неформальна освіта дорослих є освітнім трендом сучасного століття, її актуальність постійно зростає, а в умовах воєнного стану спостерігається орієнтація змісту курсів, їх напрямів та форм на задоволення потреб відповідного регіону країни. Відтак, постає проблема вивчення феномену неформальної освіти дорослих у наукових розвідках українських та зарубіжних учених, порівняння та узагальнення наукових підходів.

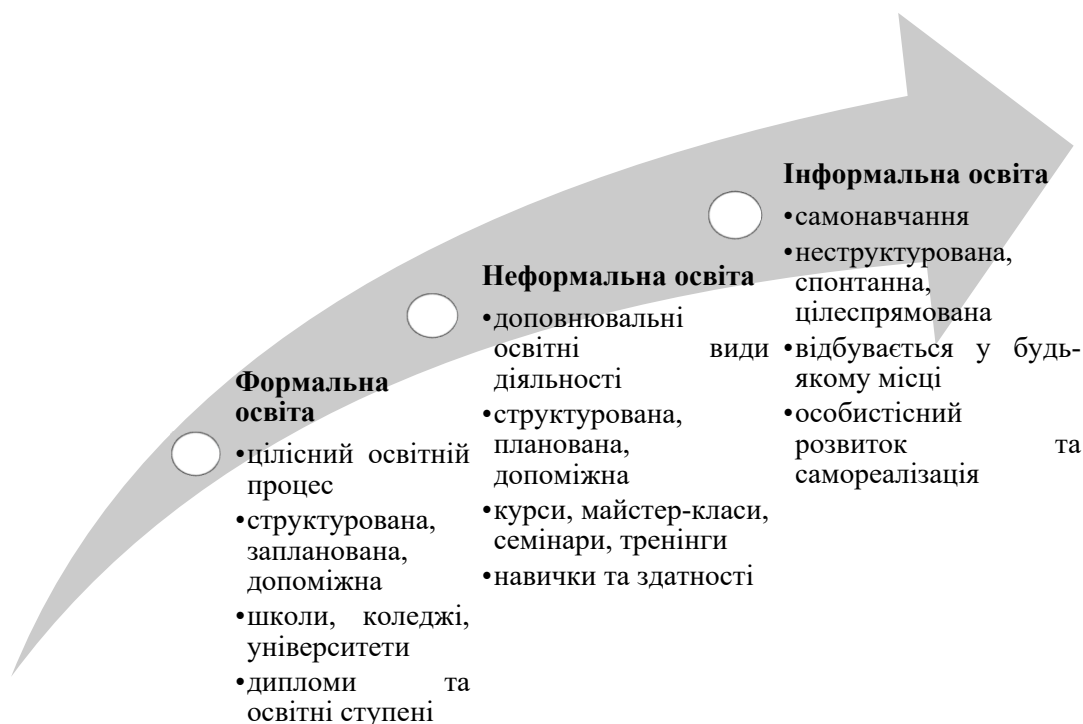
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз трактування поняття «неформальна освіта дорослих» у розвідках українських та іноземних вчених, визначення її характерних ознак.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах зміст концепції «навчання впродовж життя» (lifelong learning) набуває особливої актуальності. Освіта дорослих є ключовим компонентом спільних зусиль у всьому світі для досягнення цілей соціальної справедливості, зокрема, Цілей сталого розвитку ООН. Такі спільні зусилля вимагають залучення всіх секторів,

включаючи неурядові організації [11]. З середини 1990-х років міжнародна установа – Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) почала активно пропагувати концепцію навчання протягом усього життя. ОЕСР разом з освітніми експертами визначили три основні типи навчання, які формують концепцію неперервної освіти (рис.1) [11].

Рисунок 1

Основні види освіти (відповідно до міжнародної класифікації ОЕСР)

Джерело: побудовано авторами на основі [11]

У Рекомендації ЮНЕСКО «Про навчання та освіту дорослих» зазначено, що освіта дорослих, як складова освіти впродовж життя, включає усі види освіти: формальну, неформальну та інформальну. Освіта дорослих включає широкий спектр можливостей, необхідних для засвоєння дорослими основ грамотності та набуття ними базових навичок для безперервної професійної підготовки, підвищення кваліфікації та формування активної громадянської позиції. Таке навчання характеризується різноманітністю форм і гнучкістю, що дозволяє

здобути або вдосконалили навички (в тому числі людям, які ніколи не відвідували освітній заклад) [12].

Зазначимо, що неформальна освіта в Україні регулюється Законом України «Про освіту» (від 05.09.2017 р. № 2145-VIII), який визначає її як здобуття освіти за програмами, що не передбачають присвоєння визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями формальної освіти, але можуть завершуватися частковими професійними чи освітніми кваліфікаціями. Цей закон також встановлює процедуру визнання результатів неформальної освіти в системі формальної освіти, щоб формально підтвердити здобуті знання та компетентності [13].

Вважаємо за доцільне розглянути основні підходи до визначення дефініції «неформальна освіта дорослих» у наукових доробках українських та зарубіжних вчених у галузі освіти дорослих.

Таблиця 1

Трактування поняття «неформальна освіта дорослих» в українській та зарубіжній науковій літературі

№	Трактування «неформальної освіти дорослих»	Джерело
1.	Неформальна освіта дорослих, яка є складовою навчання протягом життя, це, як правило, будь-яка організована освітня діяльність за межами встановленої формальної освітньої системи, призначена для задоволення освітніх потреб визначеної категорії населення [12].	Інститут освіти впродовж життя ЮНЕСКО (UNESCO Institute for Lifelong Learning)
2.	Частина неперервного навчання для адаптації особистості у постійно змінюваному середовищі, побудована на принципах добровільності, доступності в різних місцях і ситуаціях. Є доповненням формального навчання, передбачає активну участь в діяльності та повсякденному житті, орієнтована на досвід, задоволення потреб учасників [14].	Рекомендація Асамблеї Ради Європи 1437 (2000) «Про неформальну освіту»
3.	Неформальна освіта – це інституціоналізована, усвідомлена та спланована освіта, яка надається освітніми закладами; основною характеристикою якої є альтернативний/доповнюваний характер, що передбачає право на доступ до освіти усіх категорій населення. В основному, результати неформального навчання не	Міжнародна стандартна класифікація освіти (ISCED) розроблена ЮНЕСКО

	визначаються формальними класифікаціями, крім участі в конкретних неформальних програмах, де передбачено визнання конкретних компетенцій [15].	
4.	Цілеспрямована та організована діяльність, за допомогою якої дорослі розвивають індивідуальність і самосвідомість, можуть самостійно керувати процесом взаємодії між різними групами людей в соціальних стосунках через: набуття нових знань і розуміння; перевірку власних думок і почуттів; удосконалення навичок і здатності самовираження [16].	Європейський словник освіти дорослих (Glossary of adult learning in Europe)
5.	Не надається освітнім або навчальним закладом і, як правило, не призводить до сертифікації. Однак є структурованою освітою з точки зору цілей навчання, часу навчання або підтримки навчання [17].	Л. Чісхолм (L. Chisholm)
6.	Неформальна освіта як концепція, яка демонструє характеристики, що необхідні для сталого розвитку суспільства, а саме: практична доцільність та значущість; реакція на виклики місцевої громади; потужний потенціал для розвитку усіх верств населення (в тому числі – збіднілих, ізольованих, безробітних, неосвічених) [18].	М. Грендстаф (M. Grandstaff)
7.	Освіта, яка відповідає індивідуальним і суспільним інтересам, організована відповідно до різних навчальних програм, підвищення кваліфікації та здобуття додаткової кваліфікації, доступна для осіб віком не молодше 18 років. Не призводить до видачі документа державного зразка, що засвідчує завершення освіти, певного освітнього циклу або конкретного регламентованого модуля, або отримання кваліфікації [19].	Юридичний словник (Law Insider, Legal Definitions Dictionary)
8.	Складається з форм навчання, які лише в обмеженій мірі є частиною формальної державної освітньої системи, а навчальна діяльність часто базується на приватних ініціативах неурядових організацій. Неформальна освіта дорослих включає: самостійну неформальну освітню діяльність (вечірні школи та волонтерська діяльність); університетські курси підвищення кваліфікації; денні народні університети; приватні незалежні школи-інтернати тощо [20].	Міністерство освіти в Копенгагені, Данія (Ministry of Children and Education)
9.	Будь-яка організована освітня діяльність поза встановленою формальною системою (незалежно від того, чи вона діє окремо чи як важлива складова іншого виду освіти), яка призначена для обслуговування конкретних осіб та реалізацію навчальних цілей [21].	Спілка андрагогів (LINCS, Community for adult educators)
10.	Виникає внаслідок свідомого рішення особистості оволодіти певним видом діяльності, навичкою чи галуззю знань і, таким чином, є результатом навмисних зусиль. Навчання не обов'язково відповідає офіційній програмі, не регулюється зовнішньою акредитацією або оцінкою [22].	Рада Європи (Linguistic Integration of Adult Migrants (LIAM), Council of Europe)
11.	Часто використовується як синонім до понять: громадянська освіта, освіта дорослих, освіта протягом життя та подальша освіта; включає широкий спектр освітніх ініціатив у громаді,	Всесвітня організація охорони здоров'я

	від навчання вдома до державних та громадських ініціатив; може забезпечити якіснішу освіту ніж існуюча у формальних закладах; є підготовчим, додатковим або повноцінним видом освіти [23].	(Community-Based Rehabilitation: CBR Guidelines, World Health Organization)
12.	Систематична освітня діяльність, яка може відбуватися як в освітніх установах, так і за їх межами та надає послуги людям будь-якого віку. Залежно від країни, включає освітні програми для зростання грамотності дорослих, набуття базової освіти, соціальних та психологічних компетентностей, професійних навичок тощо. Включає такі заходи як відкриті або дистанційні курси, приватні уроки, заняття для навчання без відриву від роботи, майстер-класи, семінари тощо [11].	Організація економічного співробітництва та розвитку (Education indicators in focus, OECD)
13.	Неформальна освіта – це будь-яку організована, систематична, освітня діяльність, яка здійснюється за рамками формальної системи з метою надання певних видів навчання конкретним підгрупам населення, як дорослим так і дітям. Вона має ширший масштаб і універсальність, різноманітність та адаптивність; це потужний інструмент розвитку сільської місцевості, який може допомогти формальному сектору впроваджувати інновації та ставати продуктивними, однак це потребує значних зусиль та часу [24].	П.Кумбс, М.Ахмед (P. Coombs, M.Ahmed)
14.	Неформальна освіта дорослих характеризується інноваційністю, динамікою, високим рівнем гнучкості та різноманітністю форм, що охоплюють усі соціально-професійні та вікові групи, а також вмінням реагувати на сучасні потреби держави, суспільства та дорослого населення. Така освіта формується на основі сучасних цінностей та методології, а отже має потенційні можливості для підвищення якості життя суспільства [25].	О. Огієнко, О. Теренко
15.	Спрямована на задоволення потреб дорослого населення у навчанні впродовж життя і є важливим фактором для свідомої адаптації до змін, саморозвитку та всебічної самореалізації особистості, та залучення кожного в суспільне життя і таким чином здатна не тільки сприяти гармонійному розвитку особистості, а й впливати на її майбутнє, на майбутнє суспільства і держави; має великі можливості розвитку в нашій вітчизняній освітній системі [3].	Е. Богів, М.Когуц
16.	Передбачає структуровані програми, які формально не визнаються національними системами освіти, здійснюється в освітніх установах або громадських організаціях (клубах, гуртках), під час індивідуальних занять з репетитором, тренером й зазвичай не підтверджується наданням документа [26].	Л. Лук'янова, О. Аніщенко
17.	Складова системи неперервної професійної освіти, самостійно мотивований вид діяльності, який пов'язаний із осмисленим вибором особистістю різноманітних форм	О. Шапочкіна

	організації навчання, спрямованих на саморозвиток і професійне вдосконалення, опанування додаткових компетенцій [27].	
18.	Форма і процес особистісного, соціального та професійного становлення суб'єкта навчання, заснована на принципах добровільності, демократичності, опори на інтереси та потреби особистості; до специфічних характеристик належить: децентралізація освітніх впливів, автономність центрів неформальної освіти, свідомість організації навчально-виховних впливів, особиста відповідальність учасників неформальної освіти, свобода самовираження й добровільність участі, практичність змісту, активність і рівність усіх учасників [5].	Н. Павлик
19.	Є додатком, альтернативою та/або доповненням до формальної освіти в процесі навчання людини протягом всього життя; часто запроваджується для того, щоб гарантувати право на доступ до освіти для всіх; особливо важливим це є для людей з особливими потребами, оскільки не всі вони можуть скористатися своїм правом на освіту та працю через наявність різноманітних бар'єрів [4].	Ю. Бойчук, О. Казачінер

Джерело: побудовано авторами на основі використаної літератури [1-27]

Підсумовуючи зазначене у таблиці можна зробити наступні висновки та узагальнення. Українські науковці обґрунтовують, що неформальна освіта дорослих є освітнім трендом сучасного століття, її актуальність постійно зростає, а в умовах воєнного стану спостерігається орієнтація змісту курсів, їх напрямів та форм на задоволення потреб відповідного регіону країни.

Неформальну освіту дорослих зарубіжні науковці трактують як невід'ємну складову неперервної освіти дорослих, інституціолізовану та сплановану освіту, основними характеристиками якої є її альтернативний або доповнюваний характер, а також забезпечення права на доступ до освіти будь-яких категорій дорослого населення. Вона має ширший масштаб і універсальність, різноманітність та адаптивність.

Згідно з Міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED) розробленою ЮНЕСКО, залежно від національних особливостей, неформальна освіта дорослих включає програми ліквідації неграмотності дорослих та молоді, вдосконалення життєвих та професійних навичок, соціальний та культурний розвиток тощо. До неї також відносимо професійне навчання на робочому місці

або іншу навчальну діяльність, спрямовану на саморозвиток і не пов'язану з професійною сферою [5].

Основними провайдерами неформальної освіти є навчальні заклади, приватні установи, неурядові організації та інші державні установи. Заклади, які надають формальну освіту, також пропонують неформальне навчання, тому тип провайдера послуг не є основним критерієм диференціації формального та неформального навчання. Неформальні програми здебільшого короткотривалі, тому їх часто прирівнюють до навчального курсу. Вони спрямовані на отримання практичних знань, навичок або компетенцій, тому менш зосереджені на теоретичному навчанні [5].

Досліджуючи феномен неформальної освіти, доцільно за основу взяти поняття визначене Міжнародною стандартною класифікацією освіти, розробленою ЮНЕСКО. Відтак, неформальну освіту дорослих слід розглядати як невід'ємну складову неперервної освіти дорослих, інституціолізовану та сплановану освіту, яка надається освітніми закладами, та здатна забезпечити якісні освітні послуги будь-якої верстви населення (незалежно від гендеру, віку, соціального статусу тощо), в ракурсі набуття або вдосконалення професійних, соціальних, громадянських, цифрових, підприємницьких, культурних та інших компетенцій. Основними характеристиками такої освіти є її альтернативний або доповнюваний характер, забезпечення права на доступ до освіти будь-яких категорій дорослого населення.

До сталих та варіативних характерологічних ознак неформальної освіти науковці відносять: добровільність і парципативість; орієнтацію на потреби дорослих; практикоорієнтованість, навчання орієнтоване на досвід; цілеспрямованість діяльності учасників; відсутність оцінювання та сертифікації на державному рівні; варіативність програм і термінів навчання; гнучкість змісту, форм і методів навчання; відсутність централізації та ієрархічного характеру організації системи неформальної освіти [19]. Зазначені ознаки

дозволяють чітко відокремити відмінності неформальної освіти дорослих від формальної та інформальної освіти, а також прослідкувати позитивний вплив такої освіти на розвиток сучасного суспільства.

Висновки. Таким чином, вивчення наукових доробків зарубіжних та українських дослідників, а також нормативно-правових актів дозволило узагальнити поняття неформальної освіти дорослих. Відтак, неформальна освіта дорослих є невід’ємною складовою неперервної освіти дорослих, інституціолізована та спланована освіта, яка надається освітніми закладами і здатна забезпечити якісні освітні послуги будь-якої категорії дорослого населення (незалежно від гендеру, віку, соціального статусу тощо). Неформальна освіта має значення в ракурсі набуття або вдосконалення професійних, соціальних, громадянських, цифрових, підприємницьких, культурних та інших компетенцій, а також сприяє самовираженню, самоактуалізації та саморозвитку особистості, зокрема, громадянського суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Аніщенко О., Лук’янова Л., Прийма С. Неформальна освіта дорослих – освітній тренд ХХІ століття. *Рідна школа*. 2017. № 11-12. С. 3–7. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710422/1/Anishchenko,%20Lukianova,%20Pryima%20%20Non-formal%20education%20of%20adults.pdf>.
2. Романишин Ю., Бохонько Є., Мостович А. Неформальна та інформальна освіта дорослих в Україні. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Т. 2, № 63. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/63/part_2/32.pdf.
3. Богів Е., Когуч М. Роль неформальної освіти дорослих як частини навчання впродовж життя. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 3(17). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-3\(17\)-273-284](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-3(17)-273-284).
4. Бойчук Ю., Казачінер О. Неформальна освіта для людей з особливими потребами. *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та*

перспективи. 2020. С. 497–502. URL:
<https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ed1a87c5-6985-441d-8fde-6f6be5f42f16/content>.

5. Павлик Н. Теорія і практика організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів : монографія. Житомир, 2018. 350 с. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/29815/1/ПавликНеформальнаОсвітаМонографія.pdf>
6. Madjar N., Cohen-Malayev M. Youth movements as educational settings promoting personal development: Comparing motivation and identity formation in formal and non-formal education contexts. *International Journal of Educational Research*. 2013. Vol. 62. P. 162–174. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2013.09.002>.
7. Młynarczuk-Sokołowska A. Intercultural non-formal education: what the children think. *Intercultural Education*. 2022. Vol. 33, no.1. P. 82–98. URL: <https://doi.org/10.1080/14675986.2021.2018171>.
8. Souto-Otero M. Validation of non-formal and informal learning in formal education: Covert and overt. *European Journal of Education*. 2021. Vol. 56, no. 3. P. 365–379. URL: <https://doi.org/10.1111/ejed.12464>.
9. Badger J. Learning in non-formal settings: Investigating cemetery guides' talk during school visits. *International Journal of Educational Research*. 2021. Vol. 109. P. 101852. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2021.101852>.
10. Curriculum development considering formal, non-formal and informal education / U. Läänemets et al. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2018. Vol. 2. P. 286–295. URL: <https://doi.org/10.17770/sie2018vol1.3182>.
11. Zarestky J., Ray S. M. Adult education programmes of NGOs operating in Non-Western contexts: a review of empirical literature. *International Journal of Lifelong Education*. 2019. Vol.38, no.6. P.657–672. URL: <https://doi.org/10.1080/02601370.2019.1693437>.

12. Recommendation on adult learning and education. France : the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization and UIL, 2016. 16 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245179.locale=en>.
13. Закон України : Про освіту від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
14. Assembly debate on 24 January 2000 (1st Sitting) (see Doc. 8595, report of the Committee on Culture and Education, rapporteur: Mr Dumitrescu). Text adopted by the Assembly on 24 January 2000 (1st Sitting). URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=16762>.
15. International Standard Classification of Education. 2011. URL: <https://www.uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-2011-en.pdf>.
16. Glossary of adult learning in Europe. Hamburg :European Association for the Education of Adults and UNESCO Institute for Education, 1999. 125 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128815>.
17. Chisholm L. Bridges for Recognition: Promoting Recognition of Youth Work across Europe. *Glossary on youth*. Leuven-Louvain, 2015. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261818/Bridges_for_recognition_n.pdf/1e7ebb5c-4edb-4bce-8fe0-db42605938c2?t=1382946351000.
18. Grandstaff M. Non-formal education as a concept. Prospects: quarterly review of education. 1978. Vol. 8, no. 2. P. 177–182. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000028920>.
19. Law Insider. Non-formal education Definition. *Law Insider*. URL: <https://www.lawinsider.com/dictionary/non-formal-education>.
20. Non-formal adult education. *Ministry of Children and Education*. URL: <https://eng.uvm.dk/adult-education-and-continuing-training/non-formal-adult-education>.
21. Formal and non-formal network. *LINCS Community | Adult Education and Literacy* | U.S. Department of Education. URL:

<https://community.lincs.ed.gov/group/119/discussion/formal-and-non-formal-network>.

22. Formal, non-formal and informal learning. *Council of Europe. Linguistic Integration of Adult Migrants*. URL: <https://www.coe.int/en/web/lang-migrants/formal-non-formal-and-informal-learning>.
23. Non-formal education. *World Health Organization*. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK310920/>.
24. Coombs, P. H. Ahmed, M. (1974). *Attacking Rural Poverty; How Non-Formal Education Can Help*. John Hopkins University Press - Baltimore, United States.
25. Terenko O. Adult education in Ukraine: problems and perspectives. *Studies in Comparative Education*. 2019. No. 1. URL: <https://doi.org/10.31499/2306-5532.1.2019.174723> (date of access: 09.11.2025).
26. Лук'янова Л., Аніщенко О. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник. Ніжин : Вид. ПП Лисенко М.М, 2014. 108 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7697/1/Словник_%20Освіта%20дорослих.pdf.
27. Шапочкіна О. Сучасні тенденції розвитку неформальної освіти майбутніх учителів у Німеччині : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04. Київ, 2012. 293 с.